

Uglewodlar

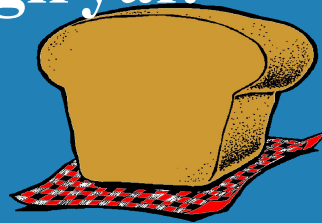
Häsiýetleri:

- Olaryň düzümine diňe uglerod, wodorod we kislorod girýär.
- Olaryň wodorody we kislorody adaty bu maddalaryň suwa bolan gatnaşygyna laýyk gelýär.
- Uglewodlar-iň ýönekeý uglerodsaklaýjy birleşmeler.

Uglewodlar

Olaryň düzümine diňe uglerod, wodorod we kislorod girýär.

Çeşmesi:

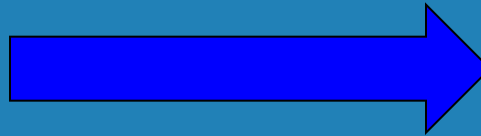

Uglewodlaryň wezipeleri:

- Esasy çeşmesi güýçdir.
- Iýmit saklaýjydyr.
- Öýjük gurluşy bilen gatnaşýandyrlar.

Uglewodlaryň bedeniňde ulanylyşy

1. Üpjün ediji güýji.

2. Ösmek we düzelmek.

3. Saglygy saklamak.

Uglewodyň toparlary

Uglewodlaryň jähtden 3 sany şekerli topary bar.

- Glýukoza (ýönekeý şekerli)
- Laktoza (goşa şekerli)
- Polimerler (köp şekerli)

Monosaharid

birliqidir.

Monosaharidler kislorod öýjügi diýen topara bölünýär.

1-Baş karbonly şeker (5 K)

2-Alty karbonly şeker (6 K)

BÄŞ KARBONLY ŞEKER

Bäş karbonly şekeriň 5 sany kislardod öýjügi bar.

Olar ýadro turşusynyň gatnaşygyna laýyk gelýär.

Meselem:

Ribazoma we

Dioksyriboma

ALTY KARBONLY ŞEKERI

Alty karbonly şekeriň 6 sany kislorod öýjügi bar.

Olar energiýa önümünde ulanylýar.

Meselem: Glukoza, Fruktoza we Galaktoza

GLÝUKOZA

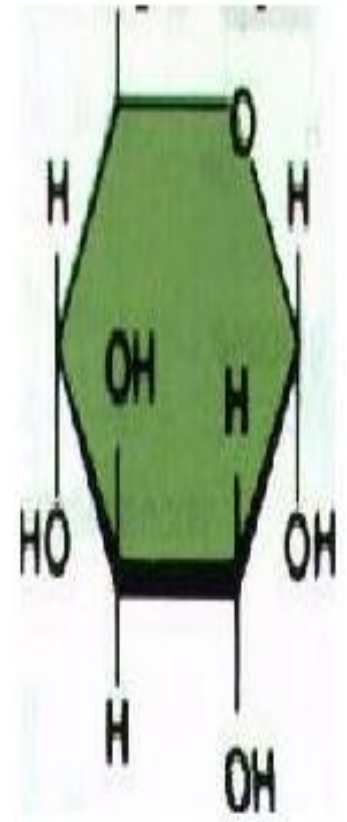
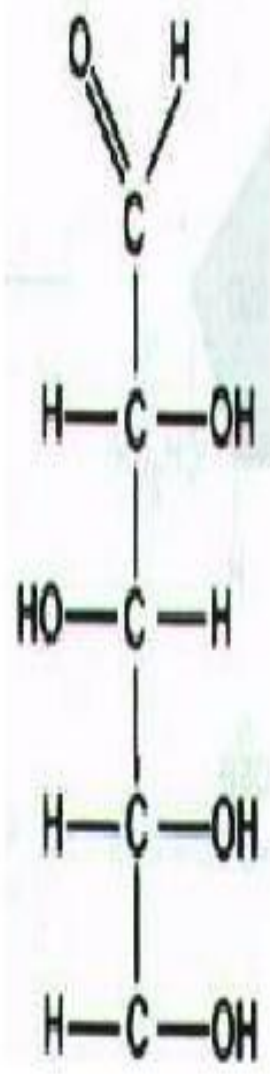
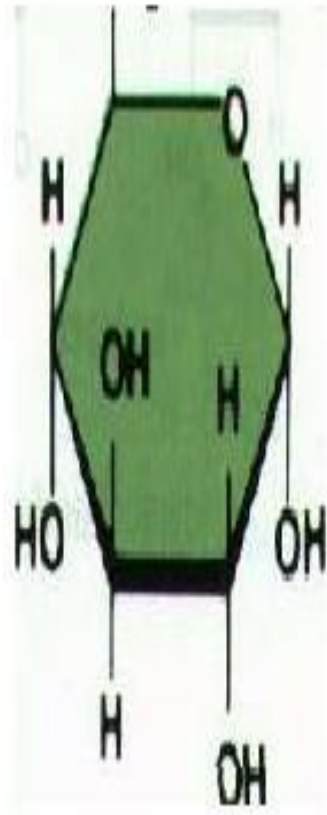
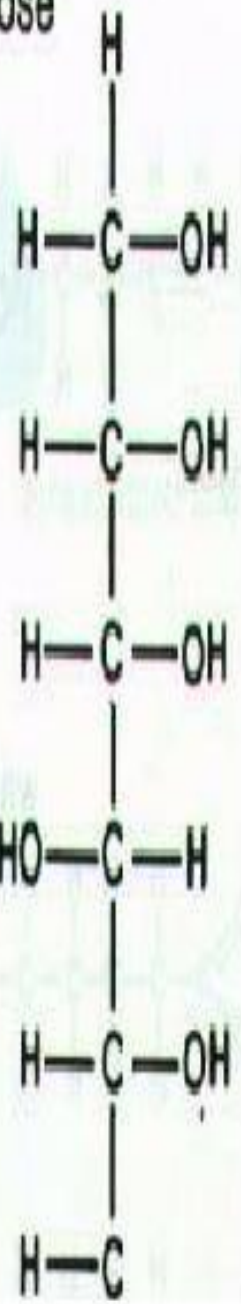
Glýukozuň himiki elementli düzümi $C_6H_{12}O_6$ görnüşinde ýazylýar.

Ösümlükler fotosyntes wagtynda glýukozany öndürýär.

Adam ganynyň içinde harmona tarapyndan glýukoza deňleşmesi barlanylýar.

glucose

Benedika çözümü glýukozanyň guraly .

Glýukoza + Benedika $\xrightarrow{\text{Ereyär}}$ Gyzyl reňk
Çözümi

LAKTOZALAR

Laktozalar goşa şekerli bolýarlar.

Iki monosaharidler himiki görnüşi boýunça laktoza bilen birikýärler.

Glýukozidika bilen iki monosaharidleriň arasynda gatnaşyk bar.

Laktozalaryň bölekleri

Laktozalaryň 3 görnüşi bar. Olar;

- Maltoz
- Sakroz
- Laktoz

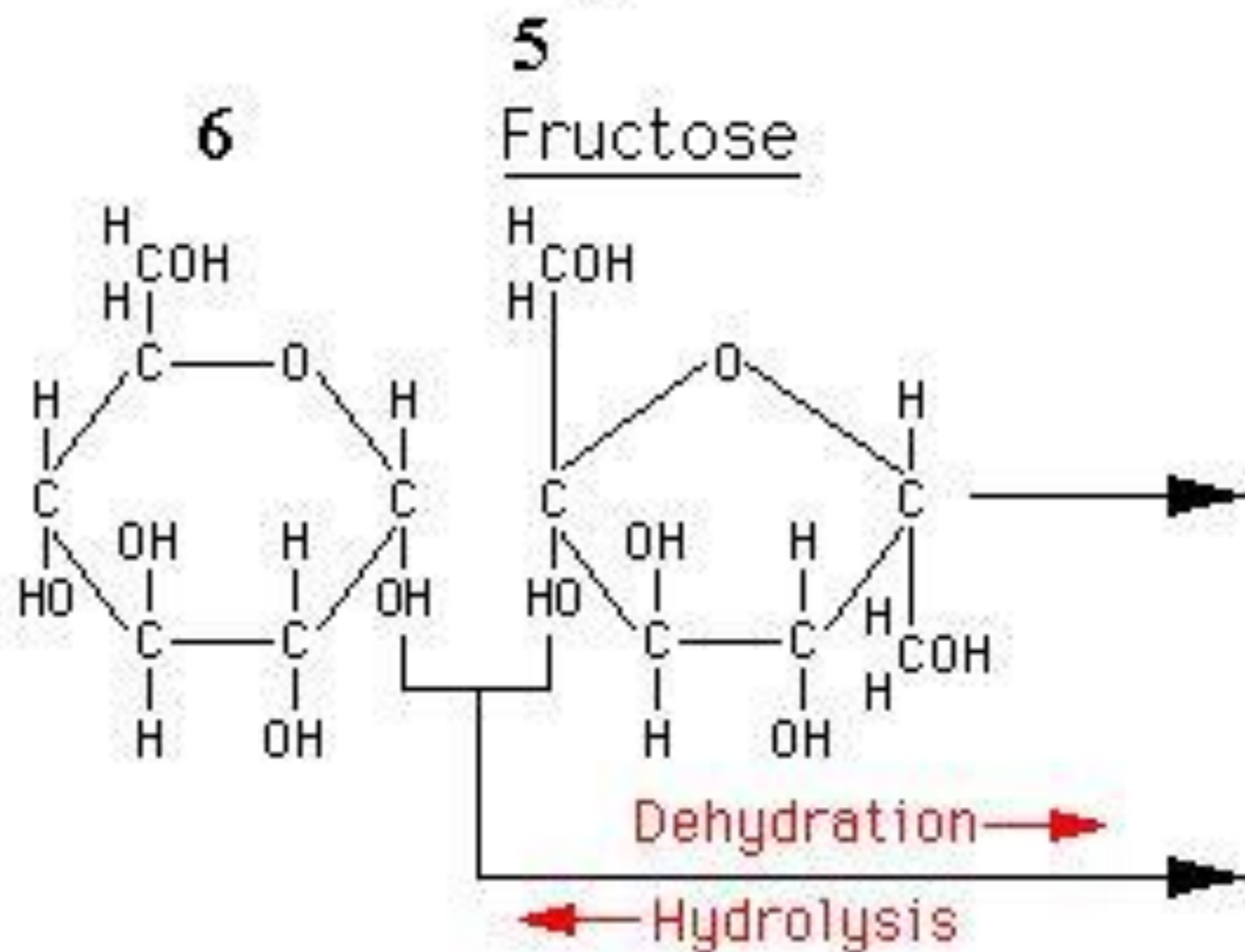
Laktozalaryň bölekleri

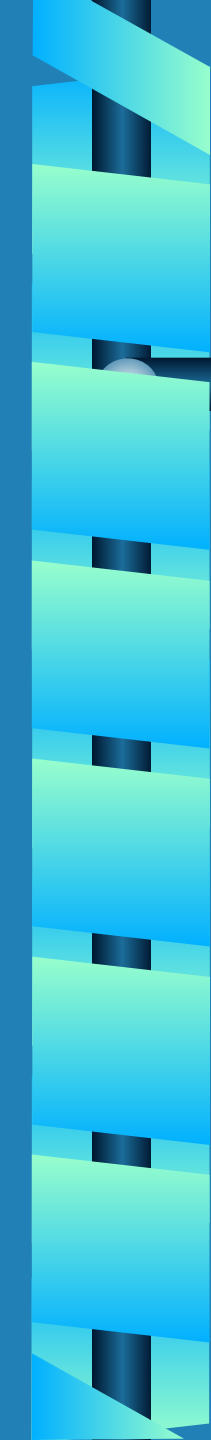
Glýukoza + Glýukoza → MALTOZ + SUW

Glýukoza + GALAKTOZA → LAKTOZ + SUW

Glýukoza + FRUKTOZA → SAKROZ + SUW

Carbohydrates

-
- Laktoza bir molekulanyň içinde suw goýbermesinden emele gelýär. Bu görnüşli reaksiýa dehidreýşin diýilýär.

LAKTOZALAR

- Ýönekeý şekerler dedehidreýşin tarapyndan, sintez görnüşi laktoza bilen birigip bilerler.
- Laktozalar glýukozanyň iň uzyn zynjyrydyr.
- Glýukosidik monosaharidleriň içinde gatnaşýarlar.

Krahmal, glykogen, öýjüklər we çitin-bular laktoza mysallar.

- **Krahmal:** Bular diňe ösümlüklerde tapylýarlar. Iýodaýn ýa-da lagal krahmalyň enjamy.
- **Glykogen:** Bular anyk haýwanlaryň öýjüginde tapylýarlar. Glykogen özünde bagry we beden etini ýygnaýar.
- **Öýjüklər:** Bu ösümlük öýjügi bilen gatnaşýar.

Bas